

Jose Zinkunegiren *Sendakintz-euzkera*-ren oinordeko gara¹

Jesus Mari Makazaga

UPV/EHUko Euskara Zerbitzua. Euskal Filologia saila

Laburpena: 1936. urtean sortu eta handik hilabete gutxira Gerra Zibilatik itxi zen lehenbiziko euskal unibertsitate publikoa: Euzko Irakastola Nagusia zuen izena, eta unibertsitate hartako medikuntzako euskara (sendakintz-euzkera) irakasten zuen Jose Zinkunegi medikuaz, haren obraz eta haren euskaraz dihardu lan honek. Gaur egungo Euskal Herriko Unibertsitatea eta Euskara Teknikoa irakasgaia 1936ko unibertsitate haren eta irakasgai haren oinordeko dira, hurrenez hurren, eta haiei eta Iñaki Ugarteburu Gastañares zenari egin nahi diegun omenaldi gisa ulertu behar da hitzaldi hau.

Abstract: The first public Basque university (Euzko Irakastola Nagusia) was founded in 1936 and closed a few months later due to the outbreak of the Spanish Civil War. This talk focuses on the writings and language of M.D. Jose Zinkunegi, who taught Basque for medical purposes (sendakintz-euzkera) at this first Basque university. The current academic subject of Technical Basque and the University of the Basque Country of today both descend from those pre-war origins, and hence this talk would also want to pay homage to our predecessors and to Iñaki Ugarteburu Gastañares.

Jose Indalezio Zinkunegi medikuari buruz mintzatuko naiz hitzalditxo honetan, eta hark irekitzen eta ixten zituen bezala ireki eta itxiko dut nire jarduna. Honela hasiko gara, beraz:

---

¹ Euzko Irakastola Nagusia izeneko unibertsitate publikoaren sorreraren 75. urteurrenaren kariatara antolatu du UPV/EHUK *Amets baten oinordeko gara* erakusketa: erakusketa horren ekitaldien barruan emandako hitzaldi bateko hitzak dira orain argitaratzen diren hauek. UPV/EHUren hiru campusetan eman zen hitzaldi hau: Bizkaikoan (Bilbon, 2011ko azaroaren 24an), Gipuzkoakoan (Donostian 2012ko otsailaren 1ean) eta Arabakoan (Gasteizen 2012ko martxoaren 1ean).

Hitzaldi hau prestatzeko dokumentazioa biltzen ezin ordainduzko laguntza eman zidaten erakusketaren komisario Mikel Aizpuruk, erakusketaren sustatzaile Gidor Bilbaok eta UPV/EHUko irakasle Julio Garciak: eskerrik asko hirurei.

Jaunak, andreak:

1936. urtean lehenbiziko Eusko Jaurlaritzaren eskutik sortu zen Euzko Irakastola Nagusia (gaztelaniaz *Universidad Vasca* esan zitzaiena), eta hura omentzen dugun honetan, unibertsitate haren 75. urteurrena betetzen den honetan, atsegin handiz hartu dut unibertsitate haren bultzatzaile eta irakasleetako baten irudia gogora ekartzea, haren bizitza eta obra gaur eguneko euskaldunei oroitaraztea.

Dakigun bezala, 1936ko urrian argitaratu zen *Euzkadiko Agintaritzaren Egunerokoan* (*Diario Oficial del País Vasco*) dekretu bat, Euskal Unibertsitate Publikoaren oinarriak lantzeko batzordea osatuko zuena: esan bezala, Euzko Irakastola Nagusia edo *Universidad Vasca* izena eman zitzaion unibertsitate berriari. Jesus Maria Leizaola zen garaiko Justizia eta Kultura sailburua, eta batez ere haren ekimenez gauzatu zen dekretua.

Dekretu hartan, bi batzorde osatu ziren unibertsitate publikoa sortzeko betebeharrak: batetik, Sail Orokorra (Euzko Irakastola Nagusiari zegokiona; gaztelaniaz, *Sección central. Universidad Vasca*) eta, bestetik, Lenengo Sailla. Osakintza (Osakintza ikastolari zegokiona). Bigarren batzorde honen partaideen artean aurkituko dugu Jose Zinkunegi medikua.

Euskararen egoera ikusirik, dekretu hartan esaten zen euskara ere sartuko zela Medikuntzako irakaskuntzan, medikuntzari aplikatutako euskara irakatsiko zela, horretarako alde aurretik Belgikako eta Suitzako elebitasun-egoeran zer egin zen aztertu eta gero.

Bizkor osatu ziren, osatu ere, bi batzordeak, eta bizkor egin zuten beren eginbeharra: izan ere, handik gutxira, azaroaren 21ean, beste dekretu bat argitaratu zen buletinean, Osakintza Ikastola (hau da, Medikuntza Fakultatea) abian jartzen zuena: hura izango zen Euzko Irakastola Nagusiaren lehenbiziko fakultatea. Horretarako prestatuena zen fakultate hori, eta, normala den bezala, bide errazenetik hastea erabaki zuten.

Bigarren dekretu hartan, esaten zen abenduaren 1ean abian jarriko zela Ikastola berria, eta irakatsiko ziren ikasgaien zerrenda plazaratu zen. Garai hartako euskararen gorabeheren berri ez duen gaur egungo euskaldunarentzat nekeza izan daiteke irakasgai haien euskarazko izenak ondo interpretatzea; hona horietako batzuk:

- *Giza-soin iztia* (*Anatomia*).
- *Iñarkun iztia* (*Fisiología*).
- *Begi-gaitz iztia* (*Oftalmología*).
- *Aurgintz-iztia* (*Obstetricia*).
- *Sudur-eztarri-belarri iztia* (*Otorrino-laringología*).

- *Larru iztia ta pantzeriztia (Dermatología y Sifiliografía)*.
- Eta abar.

Jose Zinkunegiri zegokion irakasgaia datorkigu zerrendan azkena:

- Sendakintz-euzkera (*Euzkera médico*).

Dirudienez, nahiko eztabaida izan omen ziren irakasgai hori (euskara medikoa) eskaini edo ez eskaini erabakitzeke orduan, baina azkenean eskaintzea erabaki zen, eta Jose Zinkunegi medikuaren ardurapean geratu zen irakasgaia.

Nor genuen Zinkunegi medikua?

Jose Indalezio Zinkunegi Arruti Errezilen jaio zen, 1886. urtean, «sendi on» batean, aita Onaindiak zioen bezala; medikuntza-ikasketak egin zituen Valladoliden, eta haiek burutu ondoren Zarautzen finkatu zen: mediku-lanetan aritu zen Zarautzen urte luzeetan, frankismo garaiko desterruko urteak salbuetsita.

Aurpegi asko zituen Zinkunegik, polifazetikoa zen: medikua (*sendalaria*, garaiko terminologia erabiltzera), euskaltzalea, idazlea, itzultzailea, unibertsitateko ekintzailea, hiztegegilea, irakaslea, euskaltzain urgazlea, kristaua, abertzalea... Gauza asko zen Zinkunegi. Glosatu ditzagun, laburki bada ere, gure gizonaren aurpegi horietako batzuk.

Medikua zen oroz gaineratik, eta medikuntza praktikatu zuen bizitza osoan; baina, esan bezala, alderdi horrez gain, beste hainbat aurpegi ere bazituen mediku errejidarrak. Lana zen haren ustez bizitzaren zutabe edo gurpil garrantzitsuena, baina lanarekin batera gizakiak atsedena eta jolasak ere nahitaezkoak dituela esaten zuen; horra hor, Zinkunegiren ustez pertsonen bizitzaren hiru zutabe edo gurpil nagusiak: lana, atsedena eta jolasak.

Jolasarekin, aisialdiarekin lotutakoak dira Zinkunegiren gainerako aurpegiak.

—Euskaltzale amorratua zen, eta ohikoa zen euskal kulturarekin harremana zuen ekitaldietan, batean eta bestean, hura aurkitzea. Eman dezagun adibide pare bat.

Elgoibartar euskaltzale bati (Angel Osoro *Aberriri*) egindako omenaldia antolatzen duela euskal idazleen elkarteak Elgoibarren? Han agertuko zaigu gure medikua beste ehun idazle ingururekin batera (azpiko aldeko argazkian ikusten dugu, bigarren lerroan eserita, ezkerretik laugarrena).

Jar dezagun beste adibide bat: Zarauzko Euskal Jaien sortzaileen artean aurkituko dugu haren izena: Mauricio Flores Kaperotxipi zarauztar margolariari lotu zitzaion Zinkunegi 1924ko irailaren 9an euskal usuario eta ohi-turetan erroturiko Euskal Jaia lehenbizikoz abian jartzeko. Nikolas Mugika margolaria eta Bonifacio Echegaray idazlea ere izan zituzten laguntzaile.

—Idazlea: euskaltzale izate horrek berekin dakar zenbaitentzat idazle-lanak egitea ere, hartarako gogoia eta eskua izanez gero bederen; eta arlo honetan ere, egin zigun bere ekarpena gure medikuak: sariak irabazteraino, gainera... Behin baino gehiagotan saritu zuten: *Euzkel-ertijak eta abertzale-tasunak* (1914, *Euzko Gastedija*-ren saria lortu zuen); *Maite det baño...* (*Euskal Esnalea*-ren saria).

Euskal arraza (edo *abenda*, garaiko hitza erabiltzera), lana, jolasak, eta atsedena zituen gai gogokoenak bere sormen jardunean.

Bereziki kezkatuta agertzen zaigu garaiko gazteek kiroletarako zuten gehiegizko joerarengatik; horren erakusgarri, Zinkunegiren bi lan: *Kirolak, ongile ala kaltegarri* eta *Lana, atsedena ta jolasak*. Honela dio bigarren lan horretan:

... eta egin lana lan egin bear danean, atsedeen atsedeen artu bear danean, eta jolastu jolastu bear danean, baiña ez irten beñere neurritik.

Kezkatuta agertzen zaigu, halaber, euskal arrazaren ezaugarri-urratze nabarmenagatik ere (*Euzko abenda, bere sendotasuna len, orain eta gero lanean batez ere*).

Hona Zinkunegiren sormen-lan batzuk:

- 1) *Eusko-Abenda, bere sendotasuna len, orain eta gero* (Donostia, 1920). Hitzaldia.
- 2) *Kirolak, ongile ala kaltegarri* (Donostia, 1928). Hitzaldia.
- 3) *Lana, atsedena ta jolasak* (Arrasate, 1928). Hitzaldia.

—Itzultzailea: nolana ere, sormen lanez baino gehiago arduratu zen itzulpen lanez. Aita Onaindiak bere *Euskal Literatura* lanean dio beti izaten dela astia, ohiko jarduna egin eta gero, ohiko neke horri bere lasaia emateko, zerbait irakurri eta idazteko: horretarako, dio, «giza-barrena pizkat ezagutu ezker, egokiena ta errezena itzultze-lana da». Beharbada horregatik izan genuen idazle baino gehiago itzultzaile Zinkunegi, jarduera errazagoa eta egokiagoa zelako (errezildarrak zioen ogibidez buru-lana egiten duenari esku-lana datorkiola ondo atsedean hartzeko; eta alderantziz, esku-lana egiten duenak, buru-lana behar duela aisialdirako); Zinkunegik, esku-lantzat hartzen zuen itzulpena, bere teorizazioari zintzoki jarraituz. Honako hitz hauek irakurrita (*Lana, atsedena ta jolasa*), konturatzen gara zergatik jaritzen zen mediku-lanak egin eta gero testuak euskaratzen:

... atsedena ez da beti jolasetan bilatu bear, geienetan lanez aldatu-ta atsedean bear da.

Hona itzuliak utzi zituen lan batzuk:

- 1) *Irizpidea* (Donostia, 1914...). Balmesen «El Criterio»-ren itzulpena.
- 2) *Erraondoko azkenengo atabalaria: Popatxo: Yan-Pier Bidari*. Kanpionen lanak Zinkunegik euskaratuak.
- 3) *Kepa Deunaren Ollaskoak, Kozko Muñoa* eta abar. (*Euzko-Deyan*, 1956).
- 4) *Opera Zigor* (Bilbao, 1957). Kanpion'en *Sancho Garcés*.
- 5) *Pedro Mari* (Kanpion-Etxabe). (Euskaltzaindiaren saria)

Argitaratu gabe ere utzi zituen hainbat lan; hona horietako batzuk:

- 1) *Oneraspen bidea*.
- 2) *Ferval Apaizaren Ixilpekoa*.
- 3) *Nora eraldatu zen Petrus, maitasunak eta aztikeriak*.
- 4) *Aur ezkontza*.
- 5) *Yon'ek edaria zergatik utzi zun?*
- 6) *Ugorkeriaren aurkako irakaskintza*.
- 7) *Euskal iztegia* (bukatu gabe).
- 8) *Ugorra (alkoola)*...

—Unibertsitateko ekintzailea: Zinkunegiren nahia zen euskarak jakintzaren, zientziaren, unibertsitatearen munduan lekua bazuela erakus-

tea; hori lortu nahian, helburu horretarako egokiak ziren testuak prestatzen jardun zuen. Hala etorri zen Balmesen *El Criterio-ren* itzulpena, *Irizpidea* izenburuarekin argitaratu zuena.

Behin, Valladoliden, euskaraz ez zekien «euzkotar» adiskide batekin pasio bat eman ez egurastan ari zirela, hala zioen Zinkunegik:

«Ari ta ari nardaberaki esan zidan, euskera berak ere ikasiko zuala, baña Kimiztia ta Osakiztia ta beste orrelako yakidi-idaztiak euskeraz idatziko ziranean. Aterakeri ark min eman zidan. Bere apeta ulertu nuan. Ordura baño len ta ordu ezkeroztik orrelako ergelkeriak entzun izan ditut bein baño geiagotan. Iñoiz ez det ordea ainbesteko miñik artu. Eta min ura izan zan orain bukatu dedan lan onen yatorria. Orduntxe artu nuan yakidi gairen batezaz euskeraz idazteko asmoa, orrelako ergelkeriai itzez baño egiñez erantzutea euskerarentzat obaritsugo izango zala iritzi-ta.»

—Hiztegiilea: aipatu berri dugun helburu hori lortu nahian, hiztegi-gintzari ere lotu zitzaion, eta bukatu gabeko (eta argitaratu gabeko) *Euskal iztegi* bat ere izan zuen esku artean.

—Euskaltzain urgazlea: bestalde, 1919an euskaltzain urgazle izendatu zuten, Euskaltzaindia sortzearekin batera. Akademiari lotutako artikulua bat ere badu, hura sortzearen egokitasunaz edo egokitasun ezaz: «Academia de la Lengua Vasca. ¿Es posible y conveniente su creación?».

—Irakaslea: esan bezala, Sendakintz-euzkera delako irakasgaiaren arduradun egin zuten Euzko Irakastola Nagusia eta haren Sendakintz Ikastola sortu zenean. Ordurako, Zinkunegi ez zen euskara kontuetan hasi berria zen mutil gazte bat: 50 urteko gizon heldua zen, ordurako hainbat urtez medikuntzan jarduna eta hainbat lan idatzi eta itzulitako gizona.

1936ko abendu hartan Sendakintz-euzkera irakasgaiaren ikasle izan zitueneren zerrenda badugu. Hona hemen irakasgai horretan izena eman zuten izen-deiturak (orduko hurrenkera eta idazkera berean emanak):

Aguirrebeitia Urquijo, Isidoro
Anabitarte Arrue, Mikel
Rasche Larrea, José A.
Astelarra Arruza, Sabino
Pérez Irézabal, Julio
Santisteban Abad, Pedro
Aranguren Aguirrebalzategui, Roque
Herraz Lejarraga, Ignacio
Ugarte Iriondo, José Luis
Ferrández Urbano, Juan Cruz
Usobiaga Marchal, Enrique

Aurrecoechea Malaxecheberria, José Manuel
Basterrechea rentería, León
Ugalde Eiguren, Cruz
Fuldain Lizarraga, Iñaki

Horretaz gain, ordea, ezer gutxi dakigu ikasgaiaren programari eta edukiei buruz.

—Zinkunegiren euskara: medikuaren lan argitaratuak aztertuta, nolahi ere, uste dugu zerbait esan dezakegula mediku errezildarrak zerabilen euskararen gainean: zerbait soma dezakegu eskoletan erabiltzen zituen irizpideen gainean, hizkuntzari dagozkionetan.

Luis Villasantek Sebero Altuberen *Erderismos* lanaren aitzinsolasean, honela dio liburu horren egileaz:

«...zeren gizona, nahi ez nahi, mendeko umea bait da beti ere».

Gauza bera esan dezakegu Zinkunegiz ere: garaiko (edo, nahi bada, garaiaren) semea zela. Garai hartan, indarra zuten artean Pizkundearen mugimenduak bultzatzen zituen garbizalekeria kontuek (Sabino Aranaren eta R.M.ª Azkueren eskutik). Batez ere hiztegi kontuetan (nahiz ez han baka-rik), hiztegi eta termino garbiak erabili behar ziren, neologismoak; eta atzeritik mailegatutako hitz eta terminoak ahal zela saihestu egin behar ziren.

Jokabide hori ikusten diogu Zinkunegiri hiztegi eta terminología kontuetan. Hona haren lan batzuetan aurkitutako neologismo batzuk (parentesi artean eman ditut haien ordainak, gaur egun Euskaltzaindiaren *Hiztegi Batuak* onartzen dituenak):

<i>ABENDA</i> (arraza)	<i>ERTIJA</i> (arte)
<i>YAKIDIA</i> (jakintza)	<i>UGORRA</i> (alkohola)
<i>UGORKERIA</i> (alkoholismoa)	<i>ZENBAKIZTIA</i> (aritmetika)
<i>ADIA</i> (gogo)	<i>EKALDIA</i> (gimnastika)
<i>KIMIZTIA</i> (kimika)	<i>OSAKIZTIA</i> (medikuntza)
<i>IGIKUNA</i> (mugimendua)	<i>EINKA</i> (oreka)
<i>SENDAGILEA</i> (medikua)	<i>TXAPELTZA</i> (txapelketa)
<i>KIRIOTZA</i> (nerbio-sistema)	<i>IÑARKUNA</i> (funtzioa)
<i>GENTZA</i> (bakea)	<i>IDAZTIA</i> (liburua)
<i>ERESKIÑA</i> (musika-instrumentua)	<i>ERESIA</i> (kantua)
<i>EDESTU</i> (kontatu)	<i>IZPARRINGIA</i> (egunkaria)
<i>BAZKUNA</i> (elkartea)	<i>PRANTZERA</i> (frantsesa)

...

Alde horretatik, arrotzak egiten dira, gaur eguneko ikuspegitik begirata, Zinkunegik darabiltzan hainbat hitz eta termino (gogoan izan ditzagun Euzko Irakastolako ikasgaien euskal izenak ere, goraxeago ekarri ditudanak). Garai hartako neologismo batzuek arrakasta izan zuten, eta gaur egun erabiltzen dira (*sendagile* eta *eresi* izan daitezke horietako batzuk); beste asko aurkitzeko, berriz, garaiko liburueta eta egunkari/aldizkarietara jo beharra dago.

Sintaxiari dagokionez, bestalde, Altubek Zinkunegiren joskera ederra gosten du bere *Erderismos* lanean, eta halakoxea dela aitortu beharra daukat, haren joskeraren eta estilistikaren edertasuna dastatzeko aukera izan dudanez. Euskal sen egoki-egokia du itzultzean eta euskaraz sortzean: erraz ulertzeko testuak eta edertasun handikoak taxutzen ditu mediku eta idazle errezildarrak. Baliabide estilistikoak ere egoki-egoki erabiltzen ditu, diskurtsoaren dinamikotasuna lortzeko (elipsia, adibidez), irakurleen/entzuleen arreta erakartzeko (galdera erretorikoak, interjekzioak...), edukiaren ulermena errazteko eta poetikotasuna erdiesteko (konparazioak, metaforak...).

Arestian esan dugu garbizalekeria lexikoak izan zuela batez ere indarra garaitu haietan, garbizalekeria sintaktikoaren aldean behintzat. Nolanahi ere, Altube lehenbizikoaren kontra bortizki borrokatu arren bigarren erortzen dela aitortzen du Villasantek, bai haren lanaren aurkezpenean eta bai *Historia de la Literatura Vasca* lanean ere. Esaten du *Erderismos* lanak baduela bere erabilgarritasuna, bere garrantzia eta pisua (garaian egiten ziren akats batzuk baztertzeko), baina gaineratzen du batzuetan gehiegizko garbizalekeria sintaktikoan erortzen dela Altube jauna bere hizkuntza jardunean.

Esan beharra dago Zinkunegiren idatziei nabaritzen zaiela halako kutsu altubetar bat sintaxiari dagokionez.

—Elementu anaforikoak, adibidez, erdal jatorrikoak izan daitezkeen menderagailu edo lokailu prepositiboak, ez ditu erabiltzen; nekez aurkituko ditugu honelakoak haren testuetan: *ZEREN; ZERGATIK; ZER; NAHIZ ETA ...*

- *Gai au azaltzea nere gain ezari diaten ezkerro, nik ezetzik ezin esan izan diet, onelako egintza ederetarako nere laguntzatxoa ukatzen ez dakit eta.*
- *Euskaleñi'ko zeietan, plazetan, lenago ikusten ziran dantza pozkañi, pizkor eta ariñak, egizko alaitasunak, alaitasun garbiak sortutakoak ziralako, ikusten zeudenen biotzetara ere poza ta alaitasuna eramaten zuten ayek, ...*
- *Gauza aundirik ezin dezakedala jakin añen, gaztedia maite-maite detalako, auei, onuratsua izango zaiela uste detana esan gabe ezin utzi egokierarik detanean.*

—Diskurtsoan ere, esaldiak taxutzerakoan, tradizioko euskararen eta gaur egungo euskararen jardunetik, erabileratik pixka bat aldenuz, aditza eta predikatua azken buruan kokatzeko joera nabaritzen zaio; ikus ditza-gun, horren erakusgarri, Zinkunegiren testuetatik ateratako adibide batzuk:

- *Gazteak beren kristau izakera galtzeko ainbeste arixku ta galtzori dauzkaten aldi auetan, izakera ori nola eratu ta sendotu bear duten erakustea eta oretarako bultza ta indartzea gazte oyei egin dezaieken gauzarik onuratsuena da.*
- *Gaurko gizadi goiberatu ta naspildu onetan, agian katoliko diranik ere oroitzeke dabilzanei beren egin bearak begien aúrean jartzea garai-garaizko gauza da.*
- *Jokaldiren bat jokatzera uri batetik bestera juaten diranean geienak nola ibiltzen diran ikustea aski da.*

Villasantek zioen bezala, gehiegizkoa iruditzen zait niri ere euskararen erabilera eta erregistro guztietarako herriaren hizkeran oinarritutako sintaxia bakarrik erabiltzea: diskurtso zientifikoak denetik edan behar du, bere bidea egin behar badu, eta garaitsu hartan bidea ixten zitzaien batez ere itzulpen bidez euskarara iritsitako kanpo baliabideei: lehen aipatu ditugun anaforikoei, adibidez, ezin zaizkie atek itxi.

Esan beharra dago Altubek berak onartu ziola Villasanteri, 1952an Pabeko desterruan egin zion bisita batean, *Erderismos* liburua «berriz idatzi behar izango balu, zenbait gauzatan zabalagoa izango litzatekeela, batez ere anaforiko batzuk erabiltzea zilegitzat joko lukeela».

Dakigun bezala, ez zuen bide luzea egin ez garbizalekeria mota horrek, ez eta unibertsitate hark ere, Zinkunegi medikuak bezala haren lankideek eta agintariek amestutako eta egia bihurtutako unibertsitate hark: abian jarri eta hilabete gutxi batzuk geroago, 1937ko ekainean, Frankoren jarraitzaileek Bilbo hartu, eta bertan behera geratu zen Euzko Irakastola Nagusia.

Frankismoaren garai iluna nagusitu zen urte luzeetan, eta ez zen unibertsitate publiko haren jarraipenik izan ia frankismoa amaitu arte.

1968an Bilboko Unibertsitatea sortu zen (Universidad de Bilbao); ez zen, ordea, euskal gizarteak eskatzen zuen unibertsitatea izatera iristen, eta unibertsitate haren eraldaketaren ondorioz, 1980an Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea sortu zen. Horrek lizentziadunen kopurua nabarmen igotzea ekarri zuen, eta, bestalde, euskara ofizialki eta lehenbizikoz jakintzaren unibertsitate mailako irakaskuntzarako hizkuntza izan zen.

Berehala ikusi zuten unibertsitatearen sortzaileek unibertsitate-munduak arloz arloko euskara egokitua behar zuela: izan ere, handik urtebetera hasi

zen bere bidea egiten Euskara Teknikoa irakasgaia (lehenbiziko urteetan Euskara Zientifikoa ere esan zitzaiona): 1981-82 ikasturtean irakatsi zen lehenbizikoz, bai Bizkaian (Leioan, Zientzia Fakultatean: Martxel Ensunza, Kepa Altonaga, Martin Olazar eta Juan Carlos Odriozola izan ziren lehenbiziko arduradunak), bai Gipuzkoan (Zorroagako fakultate zaharrean, Miren Azkarate eta Pilartxo Etxeberriaren ardurapean).

Gero, unibertsitate osora zabalduko zen, fakultatez fakultate, eskolaz eskola eta arloz arlo. Ikasturte honetan, beraz, 30 urte betetzen ditu Euskara Teknikoak, aintzindaritzat Jose Zinkunegiren Sendakintz-euzkara izan duenak. Jose Zinkunegik, Jesus Maria Leizaolak, Angel Apraizek eta abarrek hazia erein zuten, eta, euren garaian aro lehorra egokitu zitzaenez, gerora eman du fruitua haien hazi hark, frankismoaren sikate luze horren ostean, unibertsitate publiko iraunkorra sortzearekin batera.

Berrogeita lau urte iragan dira bi unibertsitateen artean; guk haiek baino baldintza egokiagoak ditugu orain guk nahi dugun unibertsitatea eta guk nahi eta behar dugun unibertsitateko euskara lantzeko; beste garai batzuk dira. Gaur egun, giza, diru- eta informatika-baliabide askoz aberatsagoak ditugu. Informazio gehiago ere bai.

Hizkuntza kontuetan ere, irizpideak aldatu egin dira garai hartatik gaur egunera: esango nuke hobeto ezagutzen dugula euskararen tradizioa, eta, salbuespenak salbuespen, euskararen tradizio horrekiko katea ahal delarik ez eteten ahalegintzen garela; aldi berean, orobat, nazioarteko hizkuntza-irizpideetara irekitzen ere bai, euskara nazioartera hedatzen; horretarako, baztertu egin dira Pizkunde garaiko neologismo asko eta asko, nazioarteko mailegutzara behar zen guztietan jotzeko beldurrik gabe (beti ere, ahaztu gabe euskarak berak dituen barne baliabideak).

Joskeran ere, Altubek, Azkuek eta abarrek bultzatzen zutena baino askatasun sintaktiko handiagoa darabilgu, euskararen tradizioa urratu gabe, beste hizkuntzetako egiturek euskara arlo teknikoetan erabiltzeko eskaintzen dizkiguten sintaxi-baliabide sintaktikoak baliatuz, eta zehaztasuna, zientifikotasuna eta testuen irakurgarritasuna eta komunikagarritasuna jomuga izanik.

Esan dugun bezala, mediku izan genuen Zinkunegi, euskaltzale, idazle, itzultzaile, unibertsitateko ekintzaile, irakasle.

Jose Zinkunegi Arruti

Iñaki Ugarteburu Gastañares

Biografiako kontu gutxi batzuk gorabehera, ezaugarri horiek guztiak dituen adiskide bat ekarri nahi dut gogora: Iñaki Ugarteburu Gastañares adiskide eta lankide maitea. Hura ere mediku, euskaltzale, idazle, itzul-tzaile, unibertsitateko ekintzaile, hiztezigile, irakasle (UPV/EHUko «Sendakintz» Fakultatean, Medikuntza Fakultatean, *Sendakintz-euskararen, Euskara Teknikoaren* arduradun) izan genuen, harik eta duela hiru urte (2009ko martxoaren 23an) zendu zitzaigun arte.

Hitzalditxo hau prestatzen hasi nintzenean, berehala esan nuen neure artean:

«Gai egoki-egokia litzateke hau gure Iñaki Ugarteburu zenarentzat: haren biografia kalkatua zuen mediku baten eta haren euskararen gainean, inork baino hobeto presta zezakeen hitzaldia».

Nik baino hitzaldi egokiagoa prestatu eta emango zuen, zalantzarik gabe. Ezinezkoa izan da, ordea, eta balio bezate hitz hauek Iñaki Ugarteburu ere omentzeko, hura gogora ekartzeko, Zinkunegirekin egin dudan bezala: Agur eta ohore, Iñaki!

Garai hartan beharrezkoa zen euskara teknikoa, UPV/EHU sortu zenean eta gaur egun ere bai.

Iritsiko ahal zaigu berandu baino lehen irakasgai horren beharrik ez izateko garaia! Euskararen egoera normalizatua izango dugun eguna!

Horixe litzateke Jose Zinkunegi eta Iñaki Ugartebururi, aitzindariei egin geniezaiekeen omenaldi ederrena.

... esan det.

ERABILITAKO BIBLIOGRAFIA

- ALTUBE, S. 1929. *Erderismos* (faksimila, Bilbo, Indauchu, 1975).
Argia asterokoa: «Abefi-ren omenaldira 100 euskal idazle batu giñan», 1933-08-06.
Euzkadi'ko Agintaritzaren Egunerokoa: 4. zbk. (1936-10-12), 45 zbk. (1936-11-22).
- ONAINDIA, S. 1977. *Euskal Literatura V*, Etor, Donostia.
- ONAINDIA, S. 1987. «Jose I. Zinkunegi (1886-1964)», *Karmel*, **01**, 32-39 orr.
- PABLO, S. de eta RUBIO, C. 2006. *Historia de la UPV/EHU (1980-2005)*, UPV/EHU.
- SEBASTIÁN, L. 1994. *Entre el deseo y la realidad: la gestión del Departamento de Cultura del Gobierno Provisional de Euzkadi, 1936-1937*. IVAP/HAEE.
- ZINKUNEGI, J. 1920. «Eusko-Abenda, bere sendotasuna len, orain eta gero», in *Itzaldiak (itzaldi oek Euskal-Esnalea'k eratu zituan)*, Euskal-Esnalea (Martin, Mena y Cia'ren etxean), Donostia.
- ZINKUNEGI, J. 1928. *Lana, atsedena ta jolasak*; Eusko argitaldaria. Zelaya ta lk.
- ZINKUNEGI, J. 1928. *Kirolak, ongile ala kaltegarri*. *Euskal Esnalea*, V.
- ZINKUNEGI, J. 1914-1924. «*Balmes-en El criterio euskeraz: irizpidea*», *Euskal Esnalea*, Donostia.
- ZINKUNEGI, J. 1926. «*Erraondoko azkenengo atabalaria: ipuia*», *Euskal-Esnalea*, 16. urtea, 268-269. zbk., Donostia.
- ZINKUNEGI, J. 1956. «Kepa Deunaren Ollaskoak», *Euzko-Deya*.
- ZINKUNEGI, J. 1957. «Kozko Muñoa», *Euzko-Deya*.